

แนวทางการบริหารงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน: กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกงเขิน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

Management Guideline for Community Disabled Person Rehabilitation:
A Case Study of Nong Kungsern Subdistrict, Phu Wieng District,
Khon Kaen Province

เสาวลักษณ์ คำหาญสุนทร¹
เพ็ญณี แนนรท²

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกงเขิน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น 2) ปัญหา อุปสรรคของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกงเขิน อำเภอ ภูเวียงจังหวัดขอนแก่นในการพัฒนาคนพิการในท้องถิ่น และ 3) แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพชีวิตคนพิการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบล หนองกงเขิน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 33 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มคนพิการและครอบครัวจำนวน 15 ครอบครัว กลุ่มผู้ใหญ่บ้าน 9 หมู่บ้าน จำนวน 9 คน และกลุ่มนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่วนตำบล หัวหน้าศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน พัฒนาชุมชน อาสาสมัครดูแลคนพิการ จำนวน 9 คน เข้าร่วมประชุมกลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

จากผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการพัฒนา คนพิการประกอบด้วย การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ และการฝึกอาชีพและการจัดการให้รับรู้การเข้าถึงสิทธิคนพิการในด้านสวัสดิการของรัฐ รวมถึงการจัดฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานอื่นๆ 2) ปัญหาอุปสรรคของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน ได้แก่ ผู้พิการในชุมชน ได้แก่ ผู้พิการไม่มีความสนใจด้านการส่งเสริมอาชีพ การเสริมพลังทางด้านเทคโนโลยี การขาดแคลนงบประมาณในการติดตามงานและขาดการบูรณาการงานระหว่างหน่วยงาน (3) แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการประกอบด้วย 3.1 บุคลากรที่ทำงานมาจากหลากหลายสาขาได้แก่ นักกายภาพบำบัด ครัวอาสาสมัครดูแลเยี่ยมบ้าน และมีบริการรับส่ง เมื่อเวลาเจ็บป่วย 3.2 ควรมีการประสานในหน่วยงานต่างๆ และการประเมินการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน 3.3 ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวผู้พิการในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและกิจกรรมฝึกอาชีพที่เหมาะสม

คำสำคัญ: บุคคลพิการ, การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ, การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

Abstract

The purposes of this qualitative study were: 1) to study the management of the Rehabilitation Center for Disabled People in the community of Nong Kung SernSubdistrict, PhuWiang District, Khon Kaen Province, 2) to investigate problems and obstacles of the Rehabilitation Center for Disabled People in the development of disabled people in local area, and 3) to propose guidelines for the rehabilitation of disabled people's lives in the Rehabilitation Center for Disabled People. The data were obtained from 33 key informants from 3 groups: The disabled people and families include 15 families, 9 village headmen in 9 villages, and the President of Tambon Administration Organization, Director of District Hospital, Head of the Rehabilitation Center for Disabled People in the community, Community development personnel,

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

volunteers taking care of disabled people include 9 persons, participated in focus group discussion and in-depth interview. The research tools used in the study were a structured – interview and frame for focus group discussion. The data were analyzed using content analysis.

The results showed that: 1) the management of the Rehabilitation Center for Disabled People included medical rehabilitation, and occupation training, and providing knowledge concerning the people in public welfare such as receiving free treatment from government hospital, and subsidy for expenses in living expenses., 2) the problems and obstacles were found that most disabled people were not interested in vocational training because of living conditions. They were not interested in technology enhancements or other privileges that disabled people should receive on universal principles, such as being independent via technological devices for disabled people, and 3) the guidelines for development process of the Rehabilitation Center for Disabled People in Nong Kung SernSubdistrict, 3.1 the staff required the knowledge in the operation in various fields, such as physiotherapy should volunteer for taking care of disabilities by home visit and transportation when they need help, 3.2 there should be coordination among other agencies. It was necessary to have government agencies to assess the services of the Center, 3.3 there should be promoting participation from the family member of disable persons in rehabilitation program and occupational training activities.

Keywords: Disabled person., Rehabilitation of the disabled., Improving the quality of life, the disabled

1. บทนำ

ความพิการที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวย่อมมีผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัว ที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู ทั้งผลกระทบต่อจิตใจและร่างกาย สังคม เศรษฐกิจ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ในช่วงปี พ.ศ. 2545 และปี พ.ศ.2550 พบว่า สัดส่วนของผู้พิการต่อประชากรทั้งหมด เท่ากับร้อยละ 2.7 และรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง 30 มิถุนายน 2559 คนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ จำนวน 1,597,7575 คน (ร้อยละ 2.43 ของประชากรทั้งหมด) สาเหตุความพิการ เกิดจากภาวะความเจ็บป่วยโรคต่างๆ ในภายหลัง ร้อยละ 30.07 ความพิการแต่กำเนิด ร้อยละ 19.51 อุบัติเหตุ ร้อยละ 14.20 พันธุกรรม ร้อยละ 0.48 มากกว่า 1 สาเหตุ ร้อยละ 2.81 แพทย์ไม่ระบุสาเหตุ ความพิการร้อยละ 32.92 โดยแบ่งประเภทของความพิการ 7. ประเภท เรียงจากลำดับมากไปหาน้อย คือ 1. ทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย 2. ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย 3. ทางการเห็น 4. ทางจิตใจหรือพฤติกรรม 5. ทางสติปัญญา 6. ทางออทิสติก และ 7. ทางการเรียนรู้ รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2559 กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2559) มีกฎหมายเฉพาะสำหรับคนพิการ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 โดยเนื้อหาสาระเป็นการเปลี่ยนจาก “ปรัชญาวิธีคิดจากแบบแผนทางการแพทย์ไปสู่แบบแผนทางสังคม”

“การสงเคราะห์ไปสู่การพัฒนาและเสริมพลังอำนาจ” “กฎหมายเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ” (Rehabilitation Act) ไปสู่ “กฎหมายจัดการเลือกปฏิบัติ” (Discrimination Act) รวมทั้งการมีส่วนร่วมของคนพิการในการกำหนดนโยบายและกฎหมาย เป็นการทำให้มีการบริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาอาชีพ การฝึกทักษะในการดำรงชีวิต การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม การพัฒนาอันเป็นสาธารณะ ข่าวสารข้อมูล รวมถึงสิทธิประโยชน์ของคนพิการและผู้ดูแลคนพิการตามกฎหมาย จะได้รับ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550) และ (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551)

จังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นและจำนวนผู้พิการก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้จากสถิติของคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2537 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2558 กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ทั้งหมด 1,983,925 ราย เสียชีวิต 243,109 ราย มีชีวิต 1,740,816 ราย และ สถิติของคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2537 ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2560 คนพิการทั้งหมด จำนวน 2,286,754 ราย เสียชีวิต 555,156 ราย มีชีวิต 1,731,598 ราย ข้อมูล ณ วันที่ 2 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 จะเห็นได้ว่าจำนวนคนพิการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกัน ในพื้นที่ต่างๆ

ที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองท้องถิ่นต่างเห็นความสำคัญของการดูแลผู้พิการเพราะ เป้าหมายของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ คือ คนพิการครอบครัวสามารถเข้าถึงระบบบริการพื้นฐานของรัฐ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สร้างความตระหนักรู้ของครอบครัวและชุมชนให้เห็นความสำคัญของคนพิการ ผลลัพธ์ คือ เกิดต้นแบบการทำงานจัดตั้งและการดำเนินงานของศูนย์ฯ เกิดหลักสูตรการฝึกอบรม สำหรับเจ้าหน้าที่ในศูนย์และอาสาสมัครปฏิบัติงานเพื่อคนพิการทั้งในชุมชนและในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน ร่วมกันสร้างคู่มือการทำงาน เพื่อนำไปสู่การขยายผลงานในพื้นที่อื่น เป็นสถานที่จัดอบรมคนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และชุมชนองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้คนพิการและครอบครัวสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน มีอาชีพ และพึ่งพาตนเองและเป็นที่ยอมรับของชุมชน สังคม อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และมีคุณค่า สามารถช่วยเหลือชุมชนของตนเองให้พัฒนาและนำแนวทางไปสู่ชุมชนอื่นได้ (รัชนี สรรเสริญ, 2555)

การดำเนินงานพัฒนาศักยภาพคนพิการโดยชุมชนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินงานภายใต้โครงการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนเพื่อให้บริการคนพิการแบบครบวงจร ในระดับชุมชน โดยใช้รูปแบบของ “อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ช่วยเหลือคนพิการ” (อพมก.) ซึ่งภารกิจหลักของ อพมก. ในการให้ความช่วยเหลือดูแลฟื้นฟู และพัฒนาคนพิการมี 11 ภารกิจหลักได้แก่ การค้นหาคนพิการโดยชุมชน การจดทะเบียนคนพิการ ประสานงานกับคนพิการ ครอบครัว อบอุ่น. และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการ การจัดทำแผนบุคคล การฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการแต่ละประเภท การส่งเสริมเข้าถึงระบบสุขภาพหลักประกัน 30 บาท การได้รับอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ เตรียมความพร้อมเข้ารับระบบโรงเรียนการฝึกทักษะอาชีพสำหรับคนพิการ และการกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มในชุมชน คู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมฯ ช่วยเหลือคนพิการ (อพมก.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2555) (สุเวช ทรงอยู่สุข, 2550) ศึกษา แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเขมราฐ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความต้องการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ได้รับผลกระทบจากการฟื้นฟูสมรรถภาพ เห็นสอดคล้องกันว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเขมราฐ ควรดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ

ด้านอาชีพ ส่วนปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเขมราฐ ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ บุคลากร การวางแผน และการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนแนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่สำคัญ คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านการแพทย์ (Medical Rehabilitation) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา (Education Rehabilitation) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านอาชีพ (Vocation Rehabilitation) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านสังคม (Social Rehabilitation) การพัฒนางานด้านนี้ จึงถือว่ามีความสำคัญ ดังนั้นการศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุงเงิน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จึงเป็นองค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษาเพื่อให้ได้องค์ความรู้มาพัฒนางานบริการด้านนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งเพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุงเงิน อำเภอภูเวียงในการฟื้นฟูสภาพร่างกายให้คนพิการ การฝึกอาชีพของคนพิการและครอบครัว ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการฟื้นฟูคนพิการ รวมทั้งจัดทำหาแนวทางแก้ไขและการนำความรู้เพื่อพัฒนาคนพิการในชุมชนโดยจัดทำแผนกลยุทธ์ ประกอบการพิจารณาความเป็นไปได้ของการนำสู่การปฏิบัติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากระบวนการฟื้นฟู สมรรถภาพคนพิการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุงเงิน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุงเงิน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

2.3 เพื่อหาแนวทางในการฟื้นฟูสมรรถภาพชีวิตคนพิการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มเป้าหมายจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) 3 กลุ่ม

3.1.1 กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ประกอบด้วยกลุ่มผู้พิการและครอบครัวผู้พิการ จำนวน 15 คน

3.1.2 กลุ่มผู้ดูแลศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน จำนวน 4 คน ผู้นำชุมชน นายกองคการ บริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน หัวหน้าสถานีอนามัยประจำตำบล จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลประจำตำบล จำนวน 2 คน

3.1.3 ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านละ 1 คน จำนวน 9 หมู่บ้าน รวมเป็น 9 คน รวมทั้งหมด 33 คน ได้มา ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดด้านกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการซึ่งประกอบด้วย การฟื้นฟูโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง community-based rehabilitation หรือ CBR (องค์การอนามัยโลก WHO) การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านความเป็นอยู่ ด้านสังคม และด้านการเสริมพลัง ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้พิการในชุมชน ผู้ดูแลคนพิการ ครอบครัว ผู้นำชุมชน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (สุเวช ทรงอยู่สุข, 2550)

3.3 วิธีการวิจัย

ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research Principle) 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

3.4 ระยะเวลาในการวิจัย

ใช้ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าระหว่างเดือนมกราคม 2560 – เดือนมีนาคม 2561

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง นำไปสัมภาษณ์ตามกลุ่มเป้าหมายคือคนพิการและครอบครัวคนพิการจำนวน 15 ชุด ผู้ดูแลศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน ผู้นำชุมชน นายกองคการบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าสถานีอนามัยประจำตำบล เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลประจำอำเภอ จำนวน 9 ชุด

4.2 กรอบการประชุมกลุ่มย่อย ยังเป็นประเด็นคำถามปลายเปิดให้สมาชิกในกลุ่มได้ตอบคำถาม จำนวน 9 ชุด

4.3 แบบประเมินความเป็นไปได้ของแผนกลยุทธ์สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเป็นไปได้ของแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตำบลหนองกุ้งเชิง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth interview) ในการสัมภาษณ์ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ผู้ศึกษาใช้วิธีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จะมีอิสระในการตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็น และให้ผลตามประสบการณ์ที่ผู้ให้

สัมภาษณ์ได้ตอบเกี่ยวกับแนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเชิง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของแผนกลยุทธ์รายละเอียดการดำเนินการประกอบด้วย

1. สำรวจและทำบัญชีคนพิการกลุ่มตัวอย่างในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตำบลหนองกุ้งเชิง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

2. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น ถึงนายกองค์การบริหารตำบลหนองกุ้งเชิง อำเภอกุเวียง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่วนตำบลหนองกุ้งเชิง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ประธานชุมชนในเทศบาลตำบลหนองกุ้งเชิง ผู้ดูแลศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตำบลหนองกุ้งเชิง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในพื้นที่

3. ประชุมชี้แจงกับกลุ่มผู้ร่วมศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในการใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่าง

4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคนพิการและครอบครัว ผู้นำชุมชน นายกองคการบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งเชิง ผู้ดูแลศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ หัวหน้าสถานีอนามัยประจำตำบล เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลประจำอำเภอ จำนวน 33 คน นำมาตรวจสอบความถูกต้อง และกลับไปเก็บข้อมูลใหม่หากข้อมูลไม่สมบูรณ์

5. แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ในการพัฒนาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ตำบลหนองกุ้งเชิง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 คน ได้แก่ รศ.ดร.ปิยะวรรณ ศรีสุรักษ์ ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ชำนาญการ การสอนสังคมศึกษา สื่อการเรียนรู้และการศึกษาพิเศษ อติตรอง ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายการศึกษาพิเศษ (ศูนย์วิจัยออทิสติก) รศ.ดร.สุวี ฤกษ์จารี รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ และประธานสาขาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ รศ.ดร.วัลลภา อารีรัตน์ ความเชี่ยวชาญพิเศษการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนจากแบบสัมภาษณ์ทุกชุด นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผู้ศึกษานำแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมได้จากการศึกษาครั้งนี้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลหลากหลายวิธี และเก็บ

จากหลายหลายกลุ่มสรุปข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปใช้หลักการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive analysis)

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และจัดหมวดหมู่ตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัย

3. พัฒนาข้อเสนอนโยบายเชิงกลยุทธ์โดยประมวลข้อมูลที่ได้และจัดทำแผนกลยุทธ์จากนั้นนำเสนอแผนกลยุทธ์โดยเสนอต่อผู้บริหารในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของแผนกลยุทธ์

4. สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อยและนำเสนอกลุ่มย่อยและนำเสนอแนวทางการบริหารงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเงิน อำเภอกุเวียงจังหวัดขอนแก่น

สรุปผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเงิน ขาดบุคลากรในการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น แพทย์ นักกายภาพบำบัด อาสาสมัคร ในการออกเยี่ยมบ้านคนพิการและครอบครัว ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ขาดงบประมาณในการติดตามงาน ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้เป็นปัจจุบัน เพราะมีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารชุมชนบ่อย ไม่มีการวางแผนในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3. คนพิการและครอบครัวในชุมชน ไม่มีความต้องการฝึกอาชีพ แต่ต้องการได้รับเงินสงเคราะห์ เครื่องใช้อุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน เนื่องจากคนพิการเป็นผู้สูงอายุ การเดินทางลำบาก ไม่มีแรงจูงใจในการฝึกอาชีพตามโครงการที่รัฐ หรือหน่วยงานส่งเสริม ไม่มีความกระตือรือร้น และแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเงิน อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่ควรอภิปรายดังนี้

1. กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ คนพิการต้องการแพทย์ นักกายภาพบำบัด อาสาสมัครควรให้ความสำคัญในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านการแพทย์ การติดตามออกเยี่ยมบ้านคนพิการ ของอาสาสมัครดูแลคนพิการให้มากขึ้น ทำตารางออกเยี่ยมให้ชัดเจน มีการจัดบันทึกการออกเยี่ยม ทั้ง 9 หมู่บ้าน ให้ทั่วถึง การจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ การให้ความรู้การดูแลตนเองสำหรับคนพิการ และความรู้ในการดูแลคนพิการ

สำหรับครอบครัวคนพิการ การเสริมพลังให้คนพิการและครอบครัว พึ่งตนเองได้ จัดการชีวิตให้เหมาะสมกับสังคมที่เกื้อหนุนกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ โกวิทย์ พวงงาม (2553) ศึกษา การจัดการตนเองในชุมชนและท้องถิ่น คนพิการต้องการที่จะได้เงินช่วยเหลือ วัสดุอุปกรณ์ ภายอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ พร้อมใช้มากกว่าที่จะพยายามได้มาจากการฝึก การเรียนรู้เพื่อที่จะได้มาซึ่งอาชีพอย่างยั่งยืน คนพิการต้องการช่วยในการ ดูแลด้านจิตใจและทางด้านร่างกาย และมีการส่งต่อถ้าหากเกิดการเจ็บป่วย มีรถบริการเพื่อความรวดเร็วในการขนส่งผู้ป่วยให้ได้รับการรักษาอย่างทันเวลาอาจเป็นเพราะคนพิการมีอายุมาก ที่อยู่ไกลจากศูนย์ฟื้นฟูคนพิการในชุมชน ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ครอบครัวคนพิการไม่สามารถพาคนพิการมารับบริการได้เพราะต้องทำมาหากินสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิษฐา เทวินทรภักดี (2539) แนวคิดในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ คือ ด้านการแพทย์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพ ความพิการให้ดีขึ้นด้วยวิธี ตรวจวินิจฉัย ให้คำแนะนำ บำบัดรักษา กายภาพบำบัด จิตบำบัด ภายอุปกรณ์ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจากสถานพยาบาลของรัฐ หรือสถานพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข

2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเงิน อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่นในการพัฒนาคนพิการผลการศึกษา พบว่า

2.1 ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเงินขาดบุคลากรในการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่นนักกายภาพบำบัด แพทย์ อาสาสมัคร ในการออกเยี่ยมบ้านคนพิการและครอบครัวให้ทั่วถึงรวมถึงการจัดฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานอื่นๆ ในการบริหารงานจะต้องมีทักษะในการวิเคราะห์ พัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีการพัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กุลลาป ปุริสาร, 2558)

2.2 ขาดงบประมาณในการติดตามงาน ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้เป็นปัจจุบันอาจเป็นเพราะไม่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงาน การวางแผนที่จะทำให้ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์ของคนพิการได้เข้ามาใช้บริการ ขาดบุคลากรในการดำเนินงานเช่น แพทย์นักกายภาพ อาสาสมัครดูแลคนพิการและออกออกเยี่ยมบ้านโดยรวมมีการดำเนินการในหลายกิจกรรม กิจกรรมสำคัญคือการเยี่ยมบ้านและการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ ขาดทักษะในการดูแลคนพิการ ด้านความต่อเนื่องของการติดตาม

โครงการ การบริหารจัดการซึ่งบูรณาการโดยความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ในท้องถิ่นซึ่งไม่สอดคล้องกับงานของ ทวี เชื้อสุวรรณทวี และคณะ(2549) เรื่องรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่เหมาะสมกับชุมชนพุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้เสนอแนวทางการฟื้นฟูได้แก่ การจัดโครงการสำรวจปรึกษาและแนะแนวแก่คนพิการ โดยบูรณาการกับส่วนราชการอื่น เช่น โรงพยาบาลส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดในเรื่องงบประมาณเงินทุนกู้ยืมสำหรับประกอบอาชีพคนพิการ และการสร้างอาชีพให้คนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถชำระหนี้เงินกู้คืนได้ การพัฒนาระบบบริหารงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยการสำรวจข้อมูลคนพิการอย่างครอบคลุม ทุกแง่มุม เพื่อจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศสำหรับการบริหารงานและมีเครือข่ายการปฏิบัติงานฟื้นฟูคนพิการและครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษาอบรม ดูงานในสถานที่ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

2.3 คนพิการไม่มีความสนใจด้านการศึกษาเพิ่มเติมไม่ว่าจะเป็นการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาด้านอาชีพ การฝึกอาชีพตามโครงการต่างๆ อาจเป็นเพราะคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเขิน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เป็นคนพิการและสูงอายุ ไม่มีการพัฒนาในด้านสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารต่อและไม่ถึงเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา หรือการเสริมพลังด้านสิทธิของคนพิการ เนื่องจากความชราและพิการ อยู่ในพื้นที่เดิมๆ คนพิการไม่มีการพัฒนาตนเอง แต่มีความสนใจในด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณี สรรเสริญ (2555) เรื่อง การบูรณาการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริการระดับปฐม. พบว่า ผู้พิการ ต้องการมีส่วนร่วมในชุมชน ต้องการพัฒนาทักษะและความรู้ทั่วไปเฉพาะด้านให้แก่สมาชิกในชุมชน การให้คนพิการและครอบครัวมีส่วนร่วมในกระบวนการทำกิจกรรม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา

3. แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการได้ดังนี้

3.1 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวผู้พิการ ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร หน่วยงานของรัฐ จัดให้มีกิจกรรมฝึกอาชีพที่เหมาะสมสำหรับคนพิการในชุมชน

3.2 การเสริมพลังอำนาจในการดูแลสุขภาพตนเอง คือ การค้นพบปัญหาที่ตนเองเป็น ตระหนัก

ถึงปัญหาของตนเอง แล้วหันมาดูแลตนเอง สร้างกำลังใจ แรงจูงใจให้ตนเอง และปฏิบัติตามอาสาสมัครออกเยี่ยมบ้าน ทำให้พัฒนาสุขภาพตนเองได้ดีขึ้น (เบญจรงค์ ศรีสุระ, วิณา อิศรางกูร ณ อยุธยา และ กุหลาบ ปุริสาร, 2559)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัย เมื่อวิเคราะห์ประมวลผลแล้ว ควรจัดให้มีแผนกลยุทธ์ด้านการวางแผนในการให้บริการ มีการคัดกรองคนพิการแยกประเภทคนพิการเพื่อให้คนพิการได้รับบริการแบบถูกวิธี และเกิดความตระหนักให้คนพิการได้รับรู้สิทธิของตนเอง แต่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการของศูนย์บริการคนพิการในชุมชน สามารถที่จะหาสถานที่และอุปกรณ์ที่เพียงพอแต่ความต้องการของคนพิการ

1.2 ควรศึกษาการติดตามการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ อาสาสมัครคนพิการและครอบครัวคนพิการถึงการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ของศูนย์ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดูแลฟื้นฟูคนพิการในชุมชนอย่างต่อเนื่อง การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐ โรงพยาบาล การส่งต่อ การออกเยี่ยมบ้านของเจ้าหน้าที่ รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อให้การบริการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเจาะลึกถึงชีวิตคนพิการด้านสภาพปัญหาด้านอื่น ๆ นับแต่ ด้านสุขภาพจิต ด้านสุขภาพวะ เพื่อเป็นกรอบในการจัดทำแผนฟื้นฟูสมรรถภาพ ตลอดจนโครงการฝึกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาวิธีการเสริมพลังให้แก่ผู้พิการ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและพลังใจในการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเองได้แบบยั่งยืนและอยู่ในสังคมแบบมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย ณ วันที่ 30มิถุนายน 2559. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (10 ตุลาคม 2559) แหล่งที่มา https://www.m-ciety.go.th/article_attach/17199/19730.pdf

2. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2015). พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ฉบับพิเศษ เล่ม 108 ตอนที่ 205 ราชกิจจานุเบกษา 25 พฤศจิกายน 2534. (วันที่ 11 ตุลาคม 2559) แหล่งที่มา <http://nep.go.th/th/node/436>
3. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2559). พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2550. เล่ม 124 ตอนที่ 61 ก ราชกิจจานุเบกษา 27 กันยายน 2550 (วันที่ 15 ตุลาคม 2559) แหล่งที่มา <http://www.pwdsthai.com/files/law/law2550.pdf>
4. กุหลาบ ปุริสาร. (2559). เอกสารประกอบการสอนวิชา 842 249 เรื่อง ผู้บริหารมืออาชีพ. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. (เอกสารอัดสำเนา) วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน), หน้า 28.
5. โกวิท พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
6. ขนิษฐา เทวินทรภักดี. (2539). การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ: ทางสู่ความเป็นสุขความสำเร็จ ของคนพิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.
7. เบญจรงค์ ศรีสุระ ,วีณา อิศรางกูร ณ อยุธยา และ กุหลาบ ปุริสาร. (2559). กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจการดูแลสุขภาพตนเองในผู้สูงอายุ โรคเข่าเสื่อม บ้านเตานอ ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม), หน้า 94.
8. ทวี เชื้อสุวรรณทวี และคณะ. (2549). รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์ โครงการรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ที่เหมาะสมกับชุมชนพุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
9. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551.
10. รัชณี สรรเสริญ. (2555). การบูรณาการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในสถานบริการระดับปฐม. วารสารการพยาบาลและการศึกษา ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน : 6.
11. สุเวช ทรงอยู่สุข. (2550). แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเขมราฐ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสน-ศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.